

OMGAAN MET VERSCHILLEN

Groningers en Drenten
over polarisatie

OMGAAN MET

Aanleiding

Al geruime tijd maken mensen zich zorgen over de manier waarop we samenleven in Nederland. Zo blijkt uit onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau (2023). Er zijn bijvoorbeeld zorgen over of mensen genoeg geld en middelen hebben om van te leven, over het tekort aan betaalbare woningen, het asielbeleid- en opvang, klimaatverandering en milieuvervuiling.

Meningsverschillen over (de aanpak van) deze maatschappelijke thema's lijken steeds meer uitvergroot te worden in het politieke debat en op (sociale) media. Er wordt gesproken over toenemende polarisatie. Polarisation verwijst naar de toenemende tegenstellingen tussen groepen in de samenleving. Wanneer deze tegenstellingen verharder, komen groepen steeds meer tegenover elkaar te staan. We zijn benieuwd in hoeverre inwoners van Groningen en Drenthe verharding in de samenleving ervaren. We legden de vraag voor aan het Gronings en Drents Panel in juni 2024.

Doel

We willen inzicht krijgen in hoeverre Groningers en Drenten verharding in de samenleving ervaren en hoe zij daarmee omgaan. De resultaten zijn een stem van inwoners en van belang voor overheden en maatschappelijke organisaties om rekening mee te houden. In beleid en uitvoering.

VERSCHILLEN

Vragenlijst
ingevuld door
2.456
Groningers

Vragenlijst
ingevuld door
2.248
Drenten

Hoofdvragen

- Hoe kijken inwoners in Groningen en Drenthe naar de ontwikkeling van polarisatie?
- Wat draagt bij aan het vergroten van de tegenstellingen binnen de samenleving en wat zijn de gevolgen van deze tegenstellingen?
- In hoeverre voelen zij zich vrij om hun mening te delen? En waar ligt de grens van vrijheid van meningsuiting?
- Tussen welke groepen zijn tegenstellingen en wrijving te merken en in welke mate?

Belangrijkste inzichten

- Vier op de vijf inwoners van Groningen en Drenthe ervaren een toename van polarisatie.
- Zij ervaren polarisatie op vier thema's: toegenomen onverdraagzaamheid, politieke verschillen, culturele en sociale verdeeldheid, en de rol van (sociale) media en desinformatie.
- Een kwart van de inwoners vermijdt contact met mensen vanwege hun standpunten, en meer dan de helft voelt druk om overal een mening over te hebben.
- De meerderheid van de inwoners vindt dat vrijheid van meningsuiting stopt bij oproepen tot geweld, en vier op de tien inwoners voelt zich door polarisatie minder veilig.
- De meeste wrijving wordt ervaren tussen inwoners met en zonder migratieachtergrond. Daarnaast merken inwoners wrijving tussen Randstadbewoners en de rest van Nederland, tussen arm en rijk, en tussen stad en platteland.

Aanbevelingen

Stimuleer dialogen

Organiseer bijeenkomsten waarin inwoners met verschillende achtergronden naar elkaar luisteren en op zoek gaan naar wat hen verbindt.

Inwonersparticipatie

Betrek inwoners bij beleidsvorming door samen oplossingen te vinden voor maatschappelijke problemen, met focus op gezamenlijke belangen.

Educatie over diversiteit en inclusie

Ontwikkel programma's die culturele kennis vergroten en bevorder culturele en sociale initiatieven die verbinding en samenwerking tussen verschillende groepen stimuleren.

Mediawijsheid en kritisch denken

Train inwoners, ook jongeren, om informatiebronnen kritisch te evalueren en desinformatie te herkennen, en ondersteun initiatieven die zich bezighouden met feitencontrole.

1.

WAT IS POLARISATIE?

Polarisatie betekent dat men steeds sterker verdeeld raakt in twee tegengestelde groepen, met verschillende meningen of overtuigingen. Dit kan op zich gezond zijn, omdat het verschillende standpunten en invalshoeken laat zien en discussies mogelijk maakt. Maar als mensen alleen nog maar denken in termen van 'wij' versus 'zij', kan dit leiden tot toenemende spanningen. Iedereen wil dan zijn eigen gelijk halen en luistert niet meer naar de ander.

Inwoners zien meer polarisatie in de samenleving

We hebben Groningers en Drenten gevraagd hoe polarisatie zich volgens hen ontwikkelt en waar ze dat aan merken. Vier op de vijf Groningers en Drenten heeft het gevoel dat de polarisatie in de samenleving is toegenomen. Dit is vergelijkbaar met het landelijke beeld: circa driekwart van de Nederlanders had in 2019 en 2023 het gevoel dat polarisatie aan het toenemen was (SCP, 2019, 2023).

Volgens panelleden is polarisatie vooral het gevolg van groeiende onverdraagzaamheid, die vooral zichtbaar is op sociale media en in de traditionele media. Zij zien dit ook terug in de uitingen van politici. Daarnaast wijzen Groningers en Drenten op toegenomen individualisme, afnemend 'noaberschap' en grote maatschappelijke opgaven, zoals de wooncrisis, klimaat- en immigratievraagstukken, als factoren die bijdragen aan de groeiende polarisatie. Verder dragen de conflicten in de wereld bij aan gevoelens van onzekerheid en verdeeldheid. Deze verdeeldheid uit zich ook richting verschillende minderheidsgroeperingen.

Groningers en Drenten zijn eensgezind over de ontwikkeling die zij zien als het gaat om polarisatie. Ze noemen vergelijkbare voorbeelden en argumenten en ook de frequentie waarmee deze voorbeelden worden genoemd komt overeen. De aardbevingsproblematiek wordt in beide provincies weinig genoemd (<1%). In Drenthe worden af en toe de bollen- en sierteelt en de opkomst van de wolf als polariserende onderwerpen aangehaald (<2%).

"Of de polarisatie is toegenomen weet ik niet zeker, maar die is in ieder geval wel meer zichtbaar en uit zich ook extremer. Uitingen op sociale media zijn soms ronduit bedreigend, oproepen tot geweld komen vaker voor."

"Dagelijks worden we geconfronteerd met voorbeelden waarin met name de verschillen worden geduid."

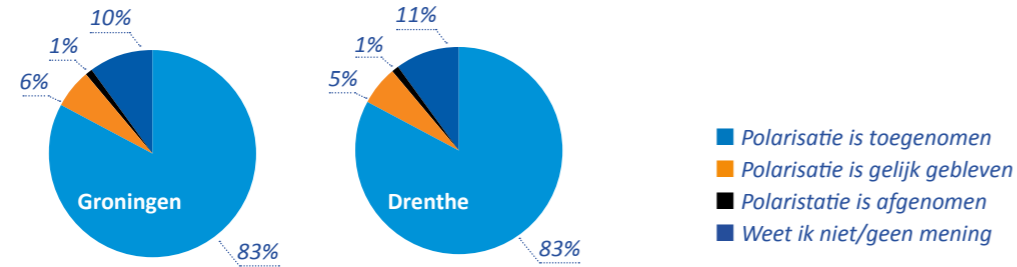
"De meeste mensen die ik persoonlijk spreek zijn helemaal niet zo gepolariseerd als je op basis van de media en vooral social media zou geloven."

"De verschillen waren er altijd al, echter men is nu minder tolerant en staat minder open om van elkaar te leren."

"De uitingen van een kleine groep onge-nuanceerde mensen hoor en zie je wellicht wat beter dan vroeger, maar die groep was er altijd al."

"Vroeger was er meer afstand tussen de verschillende groepen en daarmee ook meer polarisatie. Nu weet je meer over de omstandigheden waarom sommige mensen een bepaalde mening uiten."

Wat is volgens u de ontwikkeling van polarisatie in de samenleving?

HET VERSCHIL TUSSEN FEITELIJKE EN GEVOELDE POLARISATIE

Onderzoek laat zien dat de meningen over belangrijke onderwerpen in de samenleving niet veel verder uit elkaar zijn gaan liggen (Dekker, 2022; Harteveld & Rekker, 2022). Volgens deze landelijke onderzoeken neemt de polarisatie in de samenleving niet veel toe, hoewel standpunten wel iets verder uit elkaar liggen, vooral op het thema van klimaat. Toch hebben mensen het gevoel dat polarisatie toeneemt (Miltenburg et al., 2022). Dit komt door de manier waarop meningsverschillen worden geuit en de vijandigheid tegenover andersdenkenden. Mensen staan negatiever tegenover degenen die een andere mening hebben (Dekker, 2022; Harteveld & Rekker, 2022).

Een klein deel van de Groningers en Drenten vindt dat polarisatie gelijk is gebleven (5%) of zelfs is afgenomen (1%). Zij merken op dat mensen in hun directe omgeving vaak niet gepolariseerd zijn. Ze wijzen erop dat de (sociale) media de verschillen tussen mensen benadrukken, waardoor de uitingen van bepaalde groepen meer zichtbaar worden terwijl deze groepen er altijd al waren. De meeste mensen, de zogenaamde 'zwijgende meerderheid', blijven echter stil en zijn tevreden met hun situatie. Daarnaast merken sommige inwoners op dat er vroeger meer afstand was tussen groepen, maar dat mensen nu minder tolerant en open zijn. Enkele respondenten geven aan dat de polarisatie toenam tijdens de coronapandemie en vooral rond het vaccineren, maar dat er nu weer meer saamhorigheid is.

Inwoners zien de polarisatie toenemen op vier thema's. We hebben de leden van het Groninger Panel en Drents Panel gevraagd waaraan ze merken dat de polarisatie is toegenomen. De ruim 3.100 open antwoorden zijn over het algemeen samen te vatten in vier hoofdthema's: 1) toenemende onverdraagzaamheid, 2) politieke polarisatie, 3) culturele en sociale polarisatie en 4) polarisatie in (sociale) media en desinformatie.

Hierna belichten we de vier thema's, aangevuld met quotes van panelleden.

Ongeveer 30% van de antwoorden

Toegenomen onverdraagzaamheid

Polarisatie wordt gezien als zowel oorzaak als gevolg van het onvermogen om open te staan voor elkaars mening en naar elkaar te luisteren. Het draait om het respecteren van uiteenlopende standpunten, het accepteren dat je het niet met elkaar eens hoeft te zijn en dat je niet altijd je zin kunt krijgen. Er wordt benadrukt dat mensen vaker met elkaar het gesprek moeten aangaan, elkaar vragen moeten stellen en moeten kijken waar ze elkaar wel kunnen vinden. Inwoners noemen in dit kader voorbeelden zoals onder andere bedreigingen, geweld, agressie en uit de hand gelopen demonstraties, zoals die van klimaatactivisten, boerenprotesten, studentenprotesten en protesten tegen windmolens.

“De verhuftering van de samenleving lijkt steeds meer toe te nemen, zoals blijkt uit het nog steeds toenemende geweld tegen hulpverleners, boa's, agenten, enzovoort.”

“Ik merk om me heen dat er heel weinig verdraagzaamheid is voor een andere kijk op het leven en veel ‘bubbels.’”

“Er is weinig verbinding waardoor er minder begrip is tussen mensen met verschillende denkbelden, achtergronden en dergelijke. Ik denk dat we uiteindelijk juist heel vaak dezelfde dingen belangrijk vinden en begrip voor elkaar op kunnen brengen maar dat inzicht is er niet omdat er geen toenadering wordt gezocht naar elkaar. Er zijn veel vooroordelen en mensen lijken zich niet erg bewust van het feit dat ze die vooroordelen hebben.”

“Bijvoorbeeld bij de vrijheid van meningsuiting en het recht op demonstreren. Beide zaken horen altijd gekoppeld te blijven aan fatsoen. Dat gebeurt vaak niet waardoor verschillende kampen ontstaan die per saldo niet meer over de inhoud praten, maar over de wijze waarop meningen gedeeld zijn (bijvoorbeeld kunst bekladden, snelweg bezetten).”

Ruim een kwart van de antwoorden

“Er wordt niet met een open mind naar elkaar geluisterd. De politiek geef hierin het (slechte) voorbeeld.”

“Er is wrijving tussen mij en familieleden die anders hebben gestemd.”

“Hét voorbeeld is dat de PVV de grootste politieke partij in Nederland is geworden: een polariserende partij bij uitstek. Maakt niet uit wat er mis is: de migranten/asielzoekers krijgen de schuld en anders de linkse elite wel.”

“Door de berichtgeving in de media over de polarisatie neemt die alleen maar toe. Het gebruiken van termen als radicaal rechts in plaats van alleen rechts, bijvoorbeeld wanneer er wordt gesproken over de PVV, vind ik erg storend.”

Politieke polarisatie

Politieke partijen en hun aanhangers staan steeds vaker tegenover elkaar. Debatten worden gekenmerkt door vijandigheid en het uitvergrooten van verschillen in plaats van het zoeken naar overeenkomsten. Een groot deel van de antwoorden die naar de politiek verwijzen, benadrukken de voorbeeldfunctie die politici zouden moeten vervullen als het gaat om fatsoenlijke omgangsvormen. Daarnaast wordt de verkiezingsuitslag (Tweede Kamer en Europees Parlement) en met name de PVV als politieke partij veel genoemd. Inwoners die de PVV in positieve zin noemen geven aan dat zij niet serieus worden genomen en vaak worden weggezet als racisten. Inwoners die de partij in negatieve zin noemen vinden de PVV geen verbindende partij en vinden dat Geert Wilders oproept tot haat. Er bestaat onder Nederlanders al langere tijd zorgen om de omgangsvormen in de samenleving. Polarisation en omgangsvormen worden regelmatig gekoppeld aan de politiek, en het (gebrek aan) respect dat politici voor elkaar tonen (Miltenburg et al., 2022).

Culturele en sociale polarisatie

Onderwerpen zoals immigratie, LHBTIQ+ rechten, gendergelijkheid, milieu en klimaat en de oorlog tussen Israël en Gaza zorgen voor sterk verdeelde meningen. Ook in Groningen en Drenthe hebben inwoners uiteenlopende opvattingen over deze onderwerpen en merken ze dat de meningen in hun omgeving sterk verschillen.

Ongeveer 15% van de antwoorden

“Als ik mijn zorgen uit over de klimaatverandering ben ik ineens een linkse extremist, terwijl het klimaat volgens mij niks met links of rechts te maken heeft.”

“Mensen die een andere mening hebben dan wat ‘sociaal acceptabel’ is, worden weggezet met denigrerende namen. Kritisch over vluchtelingen/asielzoekers, dan ben je meteen een racist. Heb je geen universitaire opleiding en heb je een mening die haaks staat op dergelijk opgeleide mensen? Dan ben je laagopgeleid.”

“Hoe er over bijvoorbeeld migratie, oorlogen (vooral Israël/Palestijnen), politiek, wetenschap gesproken wordt en dan voornamelijk door een kleine groep die heel hard schreeuwt en niet meer wil luisteren naar andersdenkenden. Oftewel er is een schreeuwende groep die de andere groepen overheerst en daardoor is er voor de middengroep die minder hard roept geen luisterend oor meer.”

“Bij onderwerpen die sterke emoties oproepen zoals de toename van de wolvenpopulatie, de bloembollenteelt, de grote aantallen asielzoekers in Noord-Nederland, de woningmarkt, gebrek aan handhaving, te weinig politie.”

“De moeilijke relatie landbouw – natuur – fysieke leefkwaliteit – gezondheid lossen we niet op door voortdurend in eigen stellingen te blijven zitten. Lokale dorpscaféachtige bijeenkomsten om op basis van feiten in een dialoog met elkaar oplossingen te zoeken zou wenselijk zijn!”

Ongeveer
15% van de
antwoorden

Polarisatie in (sociale) media en desinformatie

Media, en vooral sociale media, worden vaak in een negatieve context genoemd. De opkomst van sociale media heeft volgens velen geleid tot polarisatie in de manier waarop informatie wordt geconsumeerd. Mensen hebben de neiging om informatie te zoeken die hun bestaande opvattingen bevestigt, en door algoritmes komen ze steeds vaker met dit soort informatie in aanraking. Dit versterkt vooroordelen en maakt het moeilijker om begrip op te brengen voor andere standpunten. Veel Groningers en Drenten ergeren zich aan de negatieve manier waarop mensen zich online naar elkaar uiten. Ook het gevaar van nepnieuws wordt genoemd. Het Sociaal Cultureel Planbureau gaf eerder ook aan dat omgangsvormen online een groot punt van zorg zijn, mede vanwege hun invloed op normen en waarden in de offline wereld (Den Ridder et al., 2023).

“Het kan zo fijn zijn om te sparren over een onderwerp zonder elkaar daar in tegen te spreken. Zo kun je nieuwe inzichten krijgen. Maar dat zijn we in Nederland een beetje kwijt aan het raken.”

“Vooral via het internet komt dit sterk naar voren. Zowel het gemak van het vinden van gelijkgestemden (groepsvorming zet aan tot meer ‘durf’) als het ‘anoniem’ kunnen uiten van standpunten.”

“Het verschil tussen een feit en een mening is er niet meer.”

2.

Meningsverschillen nemen toe en leiden tot het mijden van mensen

Wat vergroot de tegenstellingen in de samenleving en wat zijn de gevolgen hiervan? We legden Groningers en Drenten enkele stellingen voor om dit te onderzoeken. De overgrote meerderheid (90%) ervaart dat de meningsverschillen over maatschappelijke kwesties in Nederland steeds groter worden. Als gevolg hiervan zien we dat ruim een kwart van de inwoners aangeeft dat ze bepaalde mensen zijn gaan mijden vanwege hun standpunten. Bij één op de tien mensen gaan de standpunten en meningsverschillen zover dat ze zelf haatgevoelens hebben ontwikkeld jegens anderen.

Negen op de tien Groningers en Drenten is van mening dat internet en sociale media de tegenstellingen tussen mensen vergroten. Vooral jongvolwassenen tussen de 18 en 34 jaar delen deze mening, evenals iets meer vrouwen dan mannen. Ook mbo-, hbo- en wo-opgeleiden trekken deze conclusie vaker dan mensen zonder vervolgoopleiding. Meer dan de helft van de inwoners vindt dat traditionele media, zoals kranten, radio en televisie, eveneens bijdragen aan het vergroten van tegenstellingen in de samenleving. Ook hier zijn het de jongvolwassenen en vrouwen die dit vaker aangeven. In de open antwoorden komt de rol van sociale media ook vaak ter sprake, als een plaats waar extreme meningen worden uitvergroot.

Druk op meningsvorming

Meer dan de helft van de inwoners van Groningen en Drenthe (circa 60%) vindt dat het lijkt alsof je overal een mening over moet hebben en in een discussie altijd een kant moet kiezen. Volgens hen is het lastig om neutraal te blijven; dit wordt ook wel positioneringsdruk genoemd. Inwoners van 65 jaar en ouder, evenals respondenten zonder vervolgoopleiding (groepen die deels overlappen), lijken hier het minst door beïnvloed te worden. Landelijk onderzoek bevestigt dit beeld en stelt dat positioneringsdruk vooral optreedt in situaties waarin mensen persoonlijk betrokken zijn bij een kwestie, zoals bijvoorbeeld bij de discussie over coronavaccinaties (Beekers & Miltenburg, 2023).

“Het is zwart wit, terwijl het leven uit verschillende grijstinten bestaat.”

“Als je ergens niet voor bent, ben je per definitie tegen.”

“Als mensen hun zin of gelijk niet krijgen wordt er vaak te agressief gereageerd, er is weinig tolerantie, er wordt een ander niet veel meer gegund. Er is nog maar weinig begrip en geduld.”

In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

■ (helemaal) eens ■ (helemaal) oneens

 Groningen

 Drenthe

Internet en sociale media vergroten tegenstellingen tussen mensen

In ons land worden verschillen van mening over maatschappelijke kwesties steeds groter

Traditionele media (radio, kranten, tv) vergroten tegenstellingen tussen mensen

Er zijn mensen die ik uit de weg ga om de standpunten die zij innemen

Er zijn mensen die ik ben gaan haten om de standpunten die zij innemen

Het lijkt alsof je overal een mening over moet hebben

“De maatschappij verhardt. Je moet kiezen, je kunt niet meer begrip hebben voor beide standpunten. Als je tegen de oorlog in Oekraïne bent, ben je voor Rusland. Als je tegen Hamas bent, ben je voor Israël. Terwijl ik graag neutraal wil zijn.”

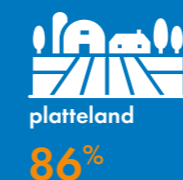
“Iedereen roept maar (met name op sociale media). Er is weinig of geen nieuwsgierigheid naar andersdenkenden. Er worden geen vragen meer gesteld. Ik merk dat mensen daar geen ruimte meer voor hebben.”

“Wel zie ik dat in het echte (offline) leven men toch een stuk minder mondig en boos is.”

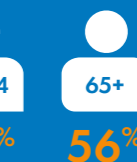
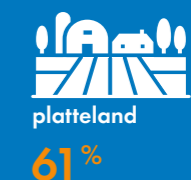
In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende uitspraak...

■ (helemaal) eens

Internet en sociale media vergroten tegenstellingen tussen mensen

Het lijkt alsof je overal een mening over moet hebben

* De categorie 'geen vervolgopleiding' omvat onderwijs op het niveau van basisonderwijs, het vmbo, de eerste 3 leerjaren van havo/vwo en de entreeopleiding, de voormalige assistentenopleiding (mbo1), praktijkonderwijs.

** De categorie 'mbo-opgeleid' omvat de bovenbouw van havo/vwo, de basisberoepsopleiding (mbo2), de vakopleiding (mbo3) en de middenkader- en specialistenopleidingen (mbo4).

*** De categorie 'hbo-/wo-opgeleid' omvat onderwijs op het niveau van hbo of wo (NB: hbo en wo propedeuse vallen onder de middelste categorie)

3.

Vrijheid van meningsuiting stopt bij het oproepen tot geweld

In hoeverre voelen Groningers en Drenten zich vrij om hun mening te uiten? En waar ligt de grens van vrijheid van meningsuiting? Niet alle Groningers en Drenten voelen zich in elke situatie even vrij om hun mening te delen. Zo geeft slechts 10% aan zich vrij te voelen om hun mening op sociale media te uiten.

Het delen van een mening in het openbaar voelt voor velen ook niet vanzelfsprekend. Ongeveer 25% à 30% geeft aan zich vaak vrij te voelen om dit te doen, terwijl zo'n 30% zich hier zelden tot nooit vrij bij voelt. Het meest comfortabel voelen Groningers en Drenten zich bij vrienden, kennissen en familie, waar zeven op de tien aangeven vrijuit hun mening te kunnen geven.

Zo'n 5% van de Groningers en Drenten vindt dat je alles moet kunnen zeggen, zelfs als dit oproept tot geweld. De overgrote meerderheid is het hier echter niet mee eens en vindt dat je met het oproepen tot geweld een grens overschrijdt. Zoals een panellid het verwoord:

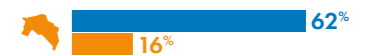
“Vrijheid van meningsuiting is een groot goed, maar geeft niet het recht om alles te zeggen.”

Bijna twee derde van de Groningers en Drenten ziet de manier waarop mensen tegenwoordig hun mening uiten als een bedreiging voor de democratie. Minder dan één op de vijf is het hier niet mee eens. Verder geven vier op de tien Groningers en Drenten aan zich minder veilig te voelen door de toenemende polarisatie, terwijl één op de vijf daar geen last van heeft.

In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

■ (helemaal) eens
■ (helemaal) oneens

De manier waarop mensen tegenwoordig hun mening uiten is een bedreiging voor de democratie

Mensen moeten alles kunnen zeggen, ook als ze oproepen tot geweld

Door polarisatie voel ik me minder veilig

Meer wrijving tussen groepen

Tot slot vroegen we Groningers en Drenten om op een schaal van 1 tot en met 10 aan te geven in hoeverre zij wrijving ervaren tussen verschillende groepen in de samenleving, zoals bijvoorbeeld tussen ouderen en jongeren, en tussen mannen en vrouwen. Hoe hoger het cijfer, hoe meer wrijving men constateert. We keken hier naar het percentage inwoners dat een score van 6 of hoger geeft.

De meeste wrijving zien Groningers en Drenten tussen inwoners met en inwoners zonder migratieachtergrond. Driekwart van hen geeft hiervoor een score van een zes of hoger. Met name inwoners uit stedelijke gebieden, 18-34-jarigen en mbo-, hbo- of wo-opgeleiden ervaren dit. In Groningen constateren vrouwen ook vaker dat het schuurt tussen mensen met en zonder migratieachtergrond.

Daarnaast vindt twee derde dat er sprake is van wrijving tussen inwoners van de Randstad en de rest van Nederland.

Volgens 55 tot 60% van de inwoners is er verdeeldheid tussen arme en rijkere inwoners. Ongeveer de helft ervaart ook dat het schuurt tussen inwoners van stad en platteland, terwijl iets minder dan de helft stelt dat de meningen van gelovigen en ongelovigen met elkaar botsen.

Andere groepen die tegenover elkaar staan

De panelleden kregen de mogelijkheid om in een aanvullende open vraag aan te geven of zij wrijving ervaren tussen andere groepen. De volgende groepen zijn genoemd: conservatieven versus progressieven, mensen met verschillende politieke voorkeuren (links vs. rechts), activisten en zwijgende meerderheid, beleidsmakers en burgers, werkenden en werklozen, boeren en niet-boeren, complotdenkers en niet-complotdenkers.

Daarnaast noemden panelleden ook thema's zoals het klimaat, de oorlog, de Islam, racisme, reischoppers en asociale, vluchtelingen en veiligelanders, seksuele geaardheid, genderidentiteit, vaccinaties, wappies en woke en de soevereinen.

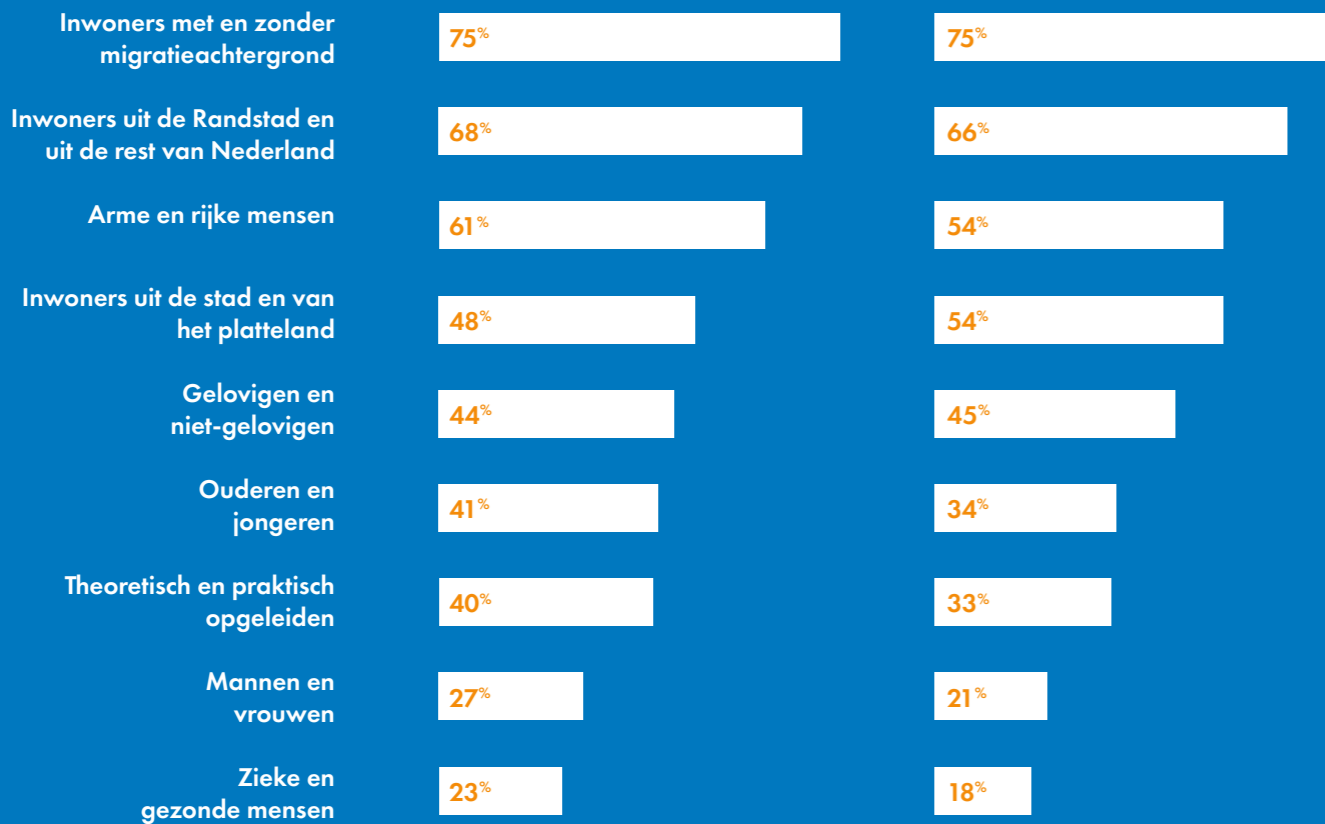
Kunt u op een schaal van 1 tot 10 aangeven in hoeverre er sprake is van wrijving tussen de volgende groepen in de samenleving?

(1 = helemaal geen wrijving/10 = zeer veel wrijving)

■ % 6 of hoger

 Groningen

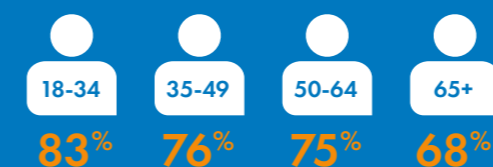
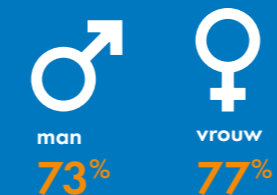
 Drenthe

In hoeverre is er wrijving tussen groepen inwoners met en zonder migratieachtergrond

(1 = helemaal geen wrijving/10 = zeer veel wrijving)

■ % 6 of hoger

5.

Belangrijkste inzichten

Hoewel experts en wetenschappers aangeven dat de daadwerkelijke polarisatie misschien niet toeneemt, hebben Groningers en Drenten het gevoel dat dit wel het geval is. Deze perceptie heeft invloed op hun gevoel van veiligheid. Dit wordt deels veroorzaakt doordat politiek, media en sociale media vaak geen ruimte bieden voor nuancering, en het daar steeds vaker gaat over 'polarisatie'.

Een kwart van de inwoners geeft aan dat ze mensen uit de weg gaan vanwege hun standpunten. Meer dan de helft van de Groningers en Drenten ervaart druk om overal een mening over te moeten vormen. Een overgrote meerderheid zegt dat vrijheid van meningsuiting stopt bij het oproepen tot geweld. Vier op de tien Groningers en Drenten voelt zich minder veilig door de polarisatie. Daarnaast vindt vier op de vijf inwoners dat polarisatie is toegenomen. Inwoners relateren deze ontwikkeling in polarisatie aan vier thema's:

1. Toenemende onverdraagzaamheid

Het niet meer openstaan voor en luisteren naar elkaars mening.

2. Politieke polarisatie

Het benadrukken van verschillen in plaats van het zoeken naar overeenkomsten.

3. Culturele en sociale polarisatie

Verdeeldheid op thema's als immigratie, gendergelijkheid, klimaat en de oorlog tussen Israël en Gaza.

4. Polarisatie in (sociale) media en desinformatie

Eenzijdige informatie zoeken en vinden (o.a. door algoritmen) die bestaande opvattingen bevestigt en vooroordelen versterkt.

6.

Aanbevelingen

De ervaren toegenomen polarisatie is een complex fenomeen dat merkbaar is door toenemende onverdraagzaamheid, politieke verdeeldheid en verharding van het debat, culturele en sociale tegenstellingen, en desinformatie via (sociale) media. Om polarisatie op deze vier thema's effectief aan te pakken, doen we de volgende concrete aanbevelingen.

1) Dialogen stimuleren

Organiseer bijeenkomsten waarbij je gebruik maakt van een methode waar inwoners met verschillende achtergronden naar elkaar luisteren (om elkaar zo beter te leren kennen). Ga op zoek naar de gemeenschappelijkheid in de dialoog. Wat vind jij, wat vind ik en hoe kunnen we elkaar hierbij vinden? Kortom, zoek de verbinding tussen inwoners en ga van daaruit het gesprek met elkaar aan.

2) Inwonersparticipatie

Betrek inwoners actief bij beleidsvorming, waarbij mensen samenkomen om gezamenlijk oplossingen te vinden voor maatschappelijke problemen in plaats van zich te concentreren op verschillen. Getrainde mediators helpen om constructieve gesprekken te leiden, waarbij de nadruk ligt op gemeenschappelijke belangen en gedeelde waarden. Zo komen inwoners met verschillende achtergronden met elkaar in gesprek (van Wonderen, 2019).

3) Educatieve programma's over diversiteit en inclusie

Ontwikkel programma's die gericht zijn op het vergroten van kennis over culturele verschillen, gendergelijkheid en andere relevante sociale thema's. Stimuleer initiatieven die de onderlinge verbinding tussen groepen versterken en samenwerking over culturele en sociale grenzen heen bevorderen, zoals gezamenlijke sportactiviteiten of projecten in de buurt.

4) Trainingen in mediawijsheid en kritisch denken

Zorg ervoor dat inwoners, en met name jongeren, getraind worden in het kritisch evalueren van informatiebronnen. Dit helpt hen om desinformatie en de invloed van algoritmen op hun mediagebruik te herkennen. Ondersteun factchecking-initiatieven en desinformatiecampagnes die gericht zijn op het corrigeren van valse informatie en het informeren van het publiek over complexe onderwerpen. Benadruk ook het belang van het raadplegen van diverse media en bronnen, zodat mensen informatie vanuit verschillende perspectieven ontvangen.

Filosoof Bard Brandsma beschrijft dat er bij polarisatie sprake is van tegenpolen en een groep die het 'stille midden' genoemd kan worden. Het idee van Brandsma is dat de weerbaarheid van het midden versterkt dient te worden. Het kan helpen als beleidsmakers en professionals aandacht hebben voor de inwoners die het stille midden vormen en zich minder of niet richten op de extremen. Deze aanpak en ook andere praktijkaanpakken zijn uitgewerkt in een publicatie van het Kennisplatform Integratie & Samenleving (Verloove et al., 2020).

LITERATUURLIJST

ANV (2022). *Themarapportage polarisatie, extremisme en terrorisme*. Analistennetwerk Nationale Veiligheid.

Beekers, D. & Miltenbrug, E. (2023). *De een heeft meer last van polarisatie dan de ander*. Geraadpleegd op 11-07-24 van <https://www.socialevraagstukken.nl/de-een-heeft-meer-last-van-polarisatie-dan-de-ander/>

Dekker, P., & den Ridder, J. (2019). *Burgerperspectieven 2019. Bericht 1*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Dekker, P. (2022). *Politieke polarisatie in Nederland (Red)*. Utrecht: Wereldvenster.

Den Ridder, J., Kunst, S., Hartman., C., & Miltenburg, E. (2023). *Burgerperspectieven 2023. Bericht 2*. Den Haag. Sociaal Cultureel Planbureau.

Harteveld, E., & Rekker, R. (2022). *Polarisatie in Nederland*. In T. Sipma, M. Lubbers, T. van der Meer, N. Spierings, & K. Jacobs (Eds.), *Versplinterde vertegenwoordiging: Nationaal Kiezersonderzoek 2021* (pp. 113-124). Stichting Kiezersonderzoek Nederland (SKON).

Miltenburg, E., B. Geurkink, S. Tunderman, D. Bekkers en J. den Ridder (2022). *Burgerperspectieven 2022. Bericht 2*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Verloove, J. (2020). *Polarisatie kan maar hoeft de scheidslijnen niet te versterken*. Geraadpleegd op 09-07-24 van <https://www.socialevraagstukken.nl/polarisatie-kan-maar-hoeft-scheidslijnen-niet-te-versterken/>

Verloove, J., van Wonderen, R., & Felten, H. (2020). *Theorieën en aanpakken van polarisatie*. Via: <https://www.kis.nl/publicatie/theorieen-en-aanpakken-van-polarisatie>

Wonderen, van, R. (2019). *Van polarisatie naar verbinding in buurten: praktijkvoorbeelden*. Via: <https://www.kis.nl/publicatie/van-polarisatie-naar-verbinding-buurten-praktijkvoorbeelden>

Wuestenenk, N. (2023). *Polariseren we nou echt, of alleen online?* Geraadpleegd op 09-07-24 van: <https://www.socialevraagstukken.nl/polariseren-we-nou-echt-of-alleen-online/>

 sociaal
planbureau
groningen

 trend
bureau
drenthe

Oktober 2024

van inzicht naar impact.